

# Louis Pergaud

## Knoflíková válka

...unášen vírem protivníků tak, že nevěděl, kde mu hlava stojí, přišel konečně k sobě, vzpamatoval se, a když s ním chtěli jednat jako se zajatcem a vrhnout se na něho s kudlou v ruce, ukázal jim, těm syčákům, kdo je to Loverňák.

Používal hlavy, nohou, rukou, loktů, kolen, zadku i zubů, tloukl nalevo, napravo, kopal, vyhazoval, plácal, řezal, boxoval, kousal, zkrátka bil se strašlivě, porážíje jedny, pobíjeje druhé, tu udělal někomu modřinu na oku, tam vrazil někomu facku a třetího zas ozdobil boulí, bác tady a bum tam a onde zase plác; řádl tak, že se vyrval nepřátelské smečce - jen bez pŭlky rukávu, kterou nechal v boji - a užuž se chystal nezadržitelně vyrazit ke svým, když mu Třasořitka zrádně nastavil nohu a Janek upadl jak široký tak dlouhý nosem do krtiny, roztažený jako žába a s pusou otevřenou.

Než mohl říct švec, než vůbec pomyslel na to, aby se vztyčil aspoň na kolena, sesypal se na něho tucet kluků a plác! a říz! a bum! a bác! chytli ho za nohy a za ruce, zatímco ho jeden z nich prohledával, vzal mu nůž a zacpal mu ústa roubíkem z vlastního kapesníku.

Prcek, který operaci řídil, vyzbrojil ořešákovým prutem Třasořitku, jenž vlastně zachránil situaci, a doporučil mu - jak zbytečné to opatření! - aby ho neváhal použít, jakmile se vězeň jenom hne. Protože Janek skutečně nepatřil k těm, kteří se tak snadno poddávají, měl za chvíli od těch šlehanců zadek tak modrý, že nakonec musel stát klidně.

"Tumáš! Ty svině!" pokřikoval Třasořitka. "Tys mně chtěl uřezat pind'oura a koule. Tak hele, co kdybysme to všecho uřezali teďka tobě!" Neuřezali mu nic z toho, ale jejich mstitelské bedlivosti neunikl jediný knoflík, jediná knoflíková dírka, jediný háček a jediná tkanice. Přemožený, obraný a seřezaný Janek byl puštěn na svobodu ve stavu stejně žalostném jako Třasořitka před pěti dny.

\*

Otec zvedl stínidlo lampy a před čtyřmi páry zkoumavých očí celé rodiny objevil se Janek v celém rozsahu své zkázy, zhoršené ještě chvatnými opravami, kterými ji ruce sice nadšené a ochotné, avšak příliš nešikovné, dovršily, spíš, než zmírnily.

"U sta hromů! Ty ničemo! ty grázle! ty všiváku! ty prevíte!" hromoval otec po každém novém objevu. "Ani jeden knoflík ani na triku, ani na košili, poklopec zapíchanej trnema, kalhoty na sichrhajcku, boty zavázaný provázkama! Proboha, kdes byl, ty pacholku!" Burácel Janek otec, pochybující, že by občan tak spořádaný jako on mohl zplodit takového lumpa, zatímco matka bědovala nad věčnou dřinou, kterou jí ten dareba, ten uličník ničemná dennodenně přidělavá.

"Snad si nemyslíš, že to takhle povedeš ještě dlouho," pokračoval otec, "že budu utrácet peníze za vychování takového syčáka, jako jseš ty, který nic nedělá ani doma, ani ve škole, ani nikde jinde, jak jsem o tom zrovna dnes mluvil s tvým učitelem! É! Ale já tě naučím, ty lotře! Já ti ukážu, že polepšovny nejsou pro kočku. Jen počkej, ty raubíři! É! Za prvé nedostaneš žádnou večeři! Tak sakra, odpovíš mi nebo ne! Kde ses tak zřídil?" É! Tak ty nic neřekneš, co, ty mizero, tak ty tak! No dobrá, no počkej, u sta hromů, však ty budeš zpívat, uvidíš!

A otec Janek sáhl po načaté otepi dříví u krbu, vylovil odtamtud tlustý lískový prut, ohebný a tvrdý, serval z provinilce košili, stáhl kalhoty a ušetřil svému potomku, který se zmítal, svíjel, soptil, chropěl a řval a řval, až se okna třásla, výprask, který i v životě takového kluka něco vydá.

Když byl rozsudek vykonán, dodal suše, tónem, který nepřipouštěl odmluvy: "Teď si běž lehnout a hod' sebou, rozumíš! U sta hromů! A jestli něco uslyším... E!"

K smrti znavený Janek, s potlučenými údy, zadkem rozsekaným do krve a hučící hlavou, se natáhl na svůj kukuřičný slamník s matrací z ovesných plev; dlouho se převracel, dlouho, velice dlouho rozjímal a nakonec nad svou pohromou usnul.

Když se na druhý den probudil z olověného spánku těžkého jako spánek po opici, pomalu se protáhl a pocítil bolest v zádech a prázdno v žaludku. Vzpomínka na to, co se stalo, mu znova přišla na mysl jako nával horka, který vám stoupne do hlavy, a vehnala mu do tváří ruměnc.

Jeho svršky, poházené u postele i jinde, bez ladu a skladu svědčily svým nepořádkem o hlubokém vnitřním zmatku, který jejich majitelem zmítal při svlékání. Vyskočil z postele a dal si na hlavu čepici; pak si rukou sáhl na zadek, který byl horký a obolavělý, a protože neměl zrcadlo, ve kterém by se mohl prohlédnout to, co chtěl, obrátil hlavu jak nejvíce mohl a podíval se. Bylo to rudé s fialovými jelity!

\*

...zrádce a my ho budeme bez milosti soudit." "Bez nenávisti a bázně," opravil ho Souška, kterému v paměti vytanuly útržky vět z občanské výchovy.

"Přiznal se, že je vinnej, ale přiznal se jenom proto, že mu nic jinýho nezbejvalo, protože my jsme jeho zločin znali. K jakýmu trestu ho odsoudíme?"

"Podřezat!" křičelo deset hlasů.

"Pověsit!" ječelo deset jiných.

"Vymiškovat !" radilo pár dalších.

"Vyřezat mu jazyk!"

Ale vůdce, který byl opatrnější a vzdor svému hněvu si podvědomě zachovával rozumnější představu o situaci a následcích jejich činu, je přerušil:

"Napřed mu uřežeme všecky knoflíky, abysme měli základ pro novej poklad. Tak nám aspoň částečně nahradí to, co nám jeho kamarádi Velraňáci ukradli."

"Já mám nedělní šaty!" lekl se odsouzenec. "Já nechci, já nechci, já to řeknu našim!"

"Jen si žaluj, kamarádíčku, aspoň bude švanda. Ale abys věděl, jen si zkus kecat, a já tě upozorňuju, že jestli budeš křičet moc nahlas, tak ti tu držku zacpeme šnuptychlem, jako jsme to už udělali Prckovi od Brodu!"

Protože však tyto hrozby Pajdu neumlčely, byla mu ústa ucpána roubíkem a byly mu uřezány všechny knoflíky.

"A to není všecko, sakra!" pokračoval Souška.

"Kdyby se zrádci udělalo jenom tohle, tak by to nestálo za řeč. Zrádce! Krucifix, vždyť je to zrádce! A zrádce nemá právo žít!"

"Zbičujeme ho," navrhl Bouřka, "Každej bude mít jednu ránu, protože nás poškodil všecky!"

A tak připoutali nahého Pajdu k pozůstatkům zničeného stolu.

"Začněte!" nařídil Janek.

Jeden po druhém přistupovali Loverňáci s lískovkou v ruce k Pajdovi, který pod jejich ranami řval, jako když ho na nože bere. Na znamení opovržení a hnusu plivali mu na záda, na kříž, na stehna a na celé tělo. .

Mezitím odešlo dvanáct bojovníků pod vedením Souškovým s odsouzencovými svršky.

Vrátili se, když byla operace u konce, a na dlouhých prutech podali Pajdovi (zbavenému roubíku a odvázanému) různé části jeho oděvu, bez knoflíků, hojně pomóčené a ještě jinak potřísněné lovernskými mstiteli. Nakonec mu ještě poradili:

"Běž si to dát spravit od Velraňáků!"

## 9/ TRAGICKÉ NÁVRATY

*STÉNÁNÍ MUČEDNÍKŮ, NÁŘEK TRÝZNĚNÝCH JSOU BEZPOCHYBY SYMFONIE OPOJNÁ. ..*

*CH. BAUDELAIRE (Květy zla)*

Pajda, vyproštěný z pout, se zadkem rozbitým do krve, s tváří staženou bolestí a s očima hrůzou vytřeštěnými dostal přímo pod nos nelibě páchnoucí balík toho, co bylo kdysi jeho oděvem. Celá armáda s vůdci v čele ho pak ponechala jeho osudu a důstojně opustila boudu. Šli o kus dál, na jisté opuštěné a skryté místo, aby tam porokovali, co třeba udělat v tak naléhavé a trapné situaci.

Nikdo z nich si nelámal hlavu nad tím, co se stane s odhaleným, z trestaným, zřezaným, zneuctěným a smrdutým zrádcem. Byla to jeho věc: Měl, co si zasloužil, a to se ještě říká kdoví jestli. Vzteklé skřeky a škytání a vzlyky trpitele doléhaly k jejich uším, ale oni jich vůbec nedbali.

Pajda přišel za chvíli poněkud k sobě a vzal nohy na ramena, takže jeho vzlykání a skučení a vytí poznenáhlu sláblo, až nebylo slyšet vůbec nic.

\*

Přes ruku nesl dvě hromádky svršků a smrděl a zapáchal víc než šestatřicet zahrňávajících zdechlin. První, kteří mu přiběhli v ústrety, zprvu ucouvli a zacpali si nos...

Když si pak trochu zvykli, přece se přiblížili a vyděšeně se vyptávali :

„Co se děje?“ Pajda měl zadek rozšviháný do krve, po hýždích mu ještě stékaly plivance, jeho v sloup obrácené oči už neměly slz, spleené vlasy mu na hlavě trčely jako ježčí bodliny a třásl se jako uschlý list, který co nevidět upadne z větve a bude odnesen větrem.

„Co je? Co je?“ Pajda nemohl nic říct: škytal, chroptěl, svíjel se, trhal hlavou, byl bez vlády.

Jeho otec a matka přiběhli a odnesli ho napůl ve mdlobách domů, kam za nimi zvědavě pospíchala celá ves.

„Ti lumpové! ti pacholci! ti pobudové! ti darebáci! ti grázli!“

„Jen počkejte, až se ten náš vrátí domů! já mu to spočítám!“

„Však já tomu našemu dám taky na pamětnou!“

„Takoví usmrkanci! co si to dovolujou!“

„Jako by to ani děti nebyly!“

„Našeho vyplatí táta!“

„Jenom počkejte, až se vrátí!“

Ze všech stavení v obci ozýval se křik, řev, spílání, chroptění, mlaskavé kopance, dunivé žďuchance, rachot padajících židlí a hroutícího se nábytku, vyděšené vytí prchajících psů a klepání padacích dvířek u kočičích děr, zkrátka nejúděsnější rámus, jaký si lidské ucho umí představit. Člověk by řekl, že se všude najednou navzájem vraždí.

Gambetta stál nehybně, se srdcem sevřeným, a poslouchal.

Byly to . . . ano, byly to hlasy jeho přátel: řev Jankův, skučení Souškovo, bučení Hejlovo, vytí Cinkalovo, kvikot Boubelův, pláč a skřípění zubů těch ostatních. Byli bití, byli řezáni, byli tlučeni, byli mláceni!

Co to jenom mohlo znamenat?

A Gambetta se vrátil zadem přes ovocné sady, netroufaje si jít kolem Leonovy trafiky, kde bylo pár zatvrzelých starých mládenců: pokuřovali ze svých dýmek, podle křiku posuzovali jednotlivé úderů a ironicky porovnávali sílu různých otcovských pěstí.

Celá lovernská armáda - od generála po nejposlednějšího vojáčka, od největšího po nejmenšího, od nejprohnanějšího po nejmazanějšího - všichni dostávali nářez a otcové při něm věru neměřili dvakrát (protože padla zmínka o penězích I). Padaly tedy facky a kopance, nezahálely boty a dřeváky, karabáče ani klacky. Pletly se do toho i matky, neoblomné a nelitostné, když šlo o velké peníze, zatímco sestry, které stranily bratrům, s krvácejícím srdcem plakaly, naříkaly a žadonily, aby rodiče pro takovou hloupost nemordovali jejich milé bratříčky.

Janek, tvrdohlavější než půltuctu mezků, nechtěl přiznat nic ani pod pohrůžkou, ani pod klackem. Nic neslíbil, nic neodpřisáhl a zůstal němý jako ryba. Během ukrutného bití, které dostal, nevydal ze sebe žádný artikulovaný lidský zvuk. Naproti tomu se hojně odškodnil řvaním, vytím, říčením a vřeštěním, které by mohly vzbudit závist všech existujících divokých zvířat.

Všichni mladí Loverňáci šli ten večer spát bez večeře anebo o kusu chleba, který směli zapít vodou z konve nebo vědra.

„Tak co,“ přerušil Gambetta ten koncert chvalozpěvů k jeho oslavě, „tak vy jste dostali nářez?“

„Člověče, ti nám dali! A velebníček řek, že mě tenhle rok ještě nepustí k prvnímu přijímání skrzevá ty gatě svatýho Josefa, ale mně je to fuk!“ vysvětloval Janek.

„Stejně, mít takový rodiče, jako máme my, to není žádná legrace.

Vlastně je to od nich sprostý: jako by oni zamlada nevyváděli zrovna tak.

A ke všemu si představují, že nám zvalchovali kůži a že je teda po všem a že budeme sekat dobrotu!

Oni si snad myslí, že jsme úplně blbí nebo co!“

Každý myslel na výprask, který dostal, a jak tak scházeli mezi křovím na Hůrce, pronesl Souška - jaksi dojatý a plný melancholie nad blížícím se sněhem a snad i předtuchy ztracených iluzí - tato slova: .

„A když si tak člověk pomyslí, že až budeme dospělí, budeme možná taky tak hloupí jako oni. . .“

